

le v manjši meri opirati na izsledke zgodovine, ker so zgodovinski izsledki o položaju kmeta v raznih dobah fevdalizma še v veliki meri sporni, v času sužnjeposestniške družbe pa še sploh nenačeti. Zato pozdravlja etnograf vsako novo zgodovinsko študijo o kmetu kot novo izhodišče etnografskih raziskovanj in tako tudi W. Fresacherjevo delo o osebnem položaju kmeta na Koroškem od zgodnjega srednjega veka do danes.

W. Fresacherja pozna etnografija po njegovem opisu kmeta v Kleinkirchheimu in St. Oswaldu na severnem Koroškem v Carinthii I, 1939. V pričujoči študiji podaja po koroških virih in koroškem dosedanjem slovstvu sintezo dosedanjega znanja o koroškem kmetu s prvenstvenim poudarkom na osebnem razmerju kmeta do oblasti in njenih predstavnikov in vključuje v to tudi razmerje kmeta do zemlje, ko jo obdeluje. Pri tem namenoma ne obravnava spornega vprašanja kosezov, tako da sploh izostane vloga kmeta pri ustoličenju na Gosposvetškem polju, ki bi bila še posebno aktualna po zadnji, posmrtni M. Wuttejevi razlagi kosezov z vojaškim stanom za običaj gosposvetškega ustoličenja kakor tudi za celotni sestav kmečkega stanu na Koroškem. Etnograf bi pričakoval v sintetičnem delu, ki obravnava osebni položaj kmeta, tudi podobo o kmečki rodbini in s tem o razmerju moža do žene ali moža do drugih članov rodbine in rodu, o položaju družine, to je poslov hlapcev in dekel; nadalje kmeta do vasi, ki jo je za Avstrijo pregledno obdelal v 30. zvezku istega arhiva, kjer je izšla Fresacherjeva študija H. Wießner, in do kmečkih skupnosti, zlasti soseske; poleg tega pa tudi do cerkve, ki je v precejšnji meri vodila osebno življenje ne samo kmeta na njenih posestvih, temveč tudi človeka v javnosti in na domu. Zaradi izključne avtorjeve pozornosti na osebnem razmerju kmeta do lastnika zemlje in pozneje do zemljiške gosposčine je to izostalo in moramo počakati na prihodnje Fresacherjeve objave, ki bodo verjetno vsebovale, česar etnograf v prvi ni našel, pa čeprav je bilo kmetovo osebno razmerje urejevano tudi po rodbinski, vaški in rodovni skupnosti, soseski ter cerkveni organizaciji.

Sorazmerno obširno je podan kmet v visokem srednjem veku v sestavu dvorskega gospodarstva do izoblikovanja gosposčin, bolj ozko v novem veku s podložništvom in kmečko odvezo 1848. Po gradivu, ki ga avtor uporablja, je gotovo, da so v ospredju kmetovega osebnega položaja do 1848 dajatve in zavarovanje teh za zemljiškega lastnika, oziroma zemljiškega gospoda. Po istem gradivu izgleda, da je težje govoriti o posameznih socialnih skupnostih v mejah kmečkega stanu in lažje o služnostnih skupnostih v mejah posameznih zemljiških posesti vse do novoveških gosposčin, kjer se razne služnostne skupnosti pod enotnim vplivom absolutistične države v času fiziokratizma zaključijo s strnitvijo v današnjem kmečkem stanu.

Prvi zvezek Fresacherjevih študij o kmetu na Koroškem ima izrazito pravnozgodovinski značaj in bodo mogli o njegovi vsebini izreči sodbo pravni zgodovinarji. Etnograf pričakuje v bodočih zvezkih sliko o razmerju kmeta do tistih skupnosti izven zemljiških lastnikov in oblasti samih, ki so v določeni meri tudi sodelovale pri odporu kmeta do njegovih gospodov in tako pripomogle k izobliki kmečkega stanu.

Franjo Baš

Gianfranco D'Aronco: Guida bibliografica allo studio dello strambotto. Modena 1951 (Collezione di Testi e Manuali fondata da G. Bertoni e diretta da A. Monteverdi — No. 34).

V pomembni knjižni zbirki tekstov in priročnikov, ki jo izdaja Inštitut za romansko filologijo na univerzi v Rimu, je lani izšla študija o »strambotto« izpod peresa našega furlanskega sodelavca G. D'Aronca. Na sto straneh je avtor pregledno podal zgodovino dosedanjih raziskovanj o tem vprašanju in svoje lastno mnenje, pa še kratko antologijo. Strambotto, kakor pravi najkrajša in brzkone najboljša definicija (P. Toschi), je enokitična lirična pesem, sestoječa iz dveh enajstercev, ki ju je mogoče pomnožiti. Vprašanje

strambotta je ozko povezano z začetki italijanske lirične pesmi. Obravnavani pesemski zvrsti — ki je v bistvu ljudska, čeprav so jo uspešno gojili tudi znani pesniki — so sorodni prov. »estribot«, franc. »estrabot«, špan. »estribote« ali »estrabote«. Seveda so na tako širokem ozemlju — pa celo v sami Italiji — pod tem pojmom obsežene stvaritve z občutnimi vsebinskimi in oblikovnimi razlikami.

K pokrajinskim poimenovanjem za to pesemsko zvrst (str. 12—13) mislim, da smemo dodati še eno, ki je zašla najbrž iz Furlanije med terske Slovence: ljudski pevec P. Negro imenuje svoje sestavke »štrambalôt« (gl. Slovenski etnograf I, 1948, str. 68).

M. Matičetov

Elsa Mahler: Altrussische Volkslieder aus dem Pečoryland. Bärenreiter — Verlag, Basel 1951, 8°, str. 180 + 174 (note).

Često najdemo v zbirkah ljudskih pesmi večglasne priredbe napevov, ki so stilizirani po okusu in umetnostnih nazorih prireditelja. Zato mora vsakogar, ki želi spoznati nepotvorjeno ljudsko izročilo, razveseliti zbirka ruskih pesmi, ki jih je nabrala univ. profesor v Baslu dr. Elsa Mahler v letih 1937 do 1939 na obmejnem ozemlju Estonije ob Pskovskem jezeru in v okolišu pečerskega samostana.

Pesmi, ki jih je posnela na valjce in plošče, je ob sodelovanju priznanih glasbenikov verno transkribirala. Poleg enoglasnih napevov je več točnih zapisov vokalnih večglasij in celo nekaj instrumentalnih primerov. Zlasti važno je, da so posamezne pesmi notirane v celoti, ali vsaj po več zvočnih kitic. Tako je mogoče dobro opazovati, kako »vzorčna melodija« ritmično (upoštevajoč večinoma najmanjšo ritmično enoto) in melodično variira. Teksti pesmi so podani v »praktični« fonetični transkripciji, v ruskem pravopisu in v nemškem prevodu. Zbirka obsega razne vrste pesmi: obsmrtno in žalostinke, ženitovanjske in dekliske pesmi, pesmi k plesu, šaljivke, zazibalke, vojaške in fantovske pesmi, »razbojniške« in zgodovinske pesmi, žetvene pesmi in kolednice. Čeprav so posamezne vrste teh pesmi podobne našim, pa je njihov značaj zelo različen. Ambitus napevov se giblje najčešče od tetrahorda do heksahorda, zato so najpogostnejši sekundni intervali in intervali do kvinte, prav karakteristična je tudi oktava v nekaterih primerih. Ritem je zelo pester in večinoma merjen po najmanjši ritmični enoti, melodija je pogosto bogato okrašena tudi z daljšimi melizmi. V formalnem pogledu je pogostna vzorčna melodija, ki jo mnogokrat pretrgajo zapevi na vzdihu »ah«. Večglasje je svojstvena heterofonija, v kateri dodani glasovi »podgoloskja« simultano prosto imitirajo vodilni glas in se čisto združijo z njim v unisonu v celih melodičnih odlomkih tudi v sredini zvočne vrstice. Izmed napevov k plesom je treba omeniti znano pesem »Kak u naših u vorot...«, ki je zlasti v prvem delu varianta pri nas zelo razširjenih napevov k »sedmorki«.

K posameznim pesmim je dodan stvarni komentar s splošnimi folklorističnimi in specifično muzikološkimi pripombami in pojasnili. Uvodoma je podan zgodovinski razvoj ozemlja in nekaj oznak sodobnega življenja. V pojasnilih o načinu zapisovanja podaja osebnost posameznih pevk, pevcev in plesalcev. Najzvestejše in najsposobnejše ohranjevalke pevske tradicije so pevke. Knjigi so dodane tudi reprodukcije fotografij, ki podajajo pokrajino, bivališča, pevke in pevce, nekaj prizorov iz običajev in vezenine. Tako je delo, ki je predvsem zbirka pesmi, lepo dopolnjeno z raznimi podatki. Vse to bo zanimalo folkloriste, muzikologe in slaviste.

Radoslav Hrovatin